

צ'בזטי מזהר"י

קמא
דף קיט.

עם
ביאור חברותא
ללימוד בעיון

תורה רסה

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מח גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר
(חי"מ שמו שמה)

ליקוטי

ההתקשרות, ותיכף ומיד נתעלם, כי אח"כ נתפרדין ונתרחקין, כי עדיין היא אמורה עליו עד החופה. נמצא שבשעת השידוך נתגלה אור האחדות שלהם שהיה עד עתה בהעלם, ותיכף ומיד נתעלם כנ"ל, בבחי' **והחיות רצוא ושוב** כנ"ל. ובשביל זה שוברין כלי החרם בשעת התקשרות השידוך, כי כתיב (שם) **והחיות רצוא ושוב כמראה הבזק**, "פירוש כאור היוצא מן החרסין [2], דהיינו הניצוץ שיוצא בשעה ששוברין כלי החרם שהוא רק לפי שעה. י"ע"כ בשעת התקשרות השידוך שאז אור האחדות שלהם נתגלה בבחי' **רצוא ושוב** כנ"ל, ע"כ שוברין כלי החרם, זה מרמז על סוד **והחיות רצוא ושוב כמראה הבזק** כנ"ל: "וועיין עוד טעם על זה לעיל בסי' ס' [3] ובליקוטי תנינא בסופו [4]:

רסו [5] **דע**י שמיתות בהמות וחיות בלא זמנן, הוא ע"י שאינן נזחרין במצות סוכה כראוי. כי סוכה בחינות אמא דמסככא על בנין (תיקונים ד"ג)[6] בחינות **אם לבינה תקרא** (משלי ב). וזהו בחינות ההבדל שבין גדר אדם לגדר בהמה, כמו שארז"ל (ברכות יוד) **ברכי נפשי את ה' ואל תשכחי כל גמוליו** [7], שעשה לה דדים במקום בינה, אבל הבהמה יונקת מדדי בהמה למטה. וזהו ההפרש שבין גדר אדם לבהמה, שהאדם יונק מדדי אדם שהוא במקום בינה, בחינות **אם לבינה תקרא** בחינות סוכה, אבל הבהמה יונקת מדדי בהמה שהם למטה. ועל כן כשפוגם במצות סוכה, אזי נופל מבחינות דדי אדם שהם במקום בינה, בחינות סוכה, ואזי נופל לבחי' דדי בהמה, ויונק משם. נמצא שיונק משפע של הבהמה, ועל כן יונק את חיותם, ועל ידי זה הם מתים, על ידי שנוטל מהם את השפעתם. ולפי הפגם שפגם בסוכה, כן הוא נפילתו, וכן נוטל את השפע של הבהמות, וכמו כן גורם מיתות הבהמות והחיות. וזהו בחי' **ולמקנהו עשה סוכות** (בראשית לג) כי הסוכה הוא בשביל מקנהו כנ"ל:

גם העוסקין בבנין מוזיק להם, כמשרז"ל (סוטה יא) כל העוסק בבנין מתמסכן [8], כי צריך לבנות הבית בחכמה ושכל, ואזי אין מוזיק לו הבנין ואזי ראוי לו לבנות בית, כמו שכתוב (משלי כד) **בחכמה יבנה בית ובתבונה יתבונן**² **ובדעת חדרים ימלאו**, (2') (כי יש לו מקום להכניס השפע). אבל כשבונה בלא שכל, אזי מוזיק לו, ועל כן מתמסכן, כי זה עונשו על שפגם בחכמה, כי היה ראוי לו לבנות הבית בחכמה כנ"ל, ועל כן עונשו שמתמסכן, שזה בחינות פגם החכמה, בחינות **חכמת המסכן בזויה** (קהלת ט). ועל כן על ידי הסוכה שהיא בחי' שכל, בחינות **אם לבינה כנ"ל**, עייז יכול לבנות בית, בבחי' **בחכמה יבנה בית וכו' כנ"ל**: **וזהו** בחי' (שם [9]) **ויעקב נסע סוכתה ויבן לו בית כנ"ל**:

וזהו בחי' שבועות, כי שבועות וסוכות הם אחד, כי התורה יוצאת מבינה שהיא בחי' סוכה כמ"ש (משלי א)[10] **ואל תמוש תורת אמר, בחי' אם לבינה** שהוא "בחי' סוכה כנ"ל:

רסה רסו רסז רסח רסט ער רעא

וע"כ תיכף אחר סוכות הוא שמחת תורה, כי מבחי' סוכה משם יוצאת התורה. נמצא על ידי שנכנסו בסוכה, נעשים כעצמם בבחינות התורה, כי משם יוצאת התורה כנ"ל. ואז מתחלת התורה שהוא בראשית, בחינות בית, היינו בית דבראשית, בחינות **ויעקב נסע סוכתה ויבן לו בית כנ"ל**: **וזהו** בחי' **סוון** (י"), שאז הוא זמן מתן תורה, ר"ת **ויעקב נסע סוכותה**¹ **ויבן לו בית וכו' כנ"ל** (2):

רסז^א [22] **שבועות** הוא רפואה להריאה, כי ה' כנפי ריאה כנגד ה' חומשי תורה (תיקון כה [23]). ובשבועות מקבלין התורה יכולין לקבל חיות חדש:

רסח [24] **כשאין** האדם מסתכל על התכלית, למה לו חיים. והנה הנפש מתנגעת תמיד לעשות רצון יוצרה, וכשרואה שאין האדם עושה רצונו ית' ח"ו אזי היא מתנגעת כ"מאוד לחזור לשרשה, ומתחלת להמשיך עצמה להסתלק מגוף האדם, ומוזה נחלה האדם, על ידי שנחלש כח הנפש, ע"י שממשכת עצמה ממנו מחמת שאין ממלא רצונה, כי היא"ו רוצה רק שיעשה רצון המקום ב"ה: ומה שהאדם חוזר לבריאותו על ידי רפואות, הוא מחמת שהנפש רואה שזה האדם יכול לכוף עצמו לעשות היפך תאוותו ורגילותו. כי הוא מורגל באכילת לחם ושאר מאכלים, ועכשיו כופה תאוותו ומקבל רפואות וסמים מרים בשביל בריאותו. ומחמת שהנפש רואה שהוא יכול לכוף תאוותו בשביל איזה תכלית, ע"כ היא חוזרת אליו, כי היא מצפה שיכוף תאוותו בשביל התכלית האמיתית, לעשות רצון יוצרו ית':

רסט [25](לשון רבינו ז"ל) **מדירת** הצדיק ניכר מעשה הדור, וסימן לדבר, **והיא יושבת תחת תומר** (שופטים ד), ואחז"ל (מגילה יד) מה תמר אין לו אלא לב אחד אף ישראל כן. (ע"כ לשונו ז"ל):

ער [26] **כמו** שיש התעוררות מאדם לחבירו, כגון כשרואין שאחד אומר בקשות וסליחות בהתעוררת¹ כלב נשבר, אזי חבירו מתעורר ממנו ג"כ, כי מתעורר מחבירו ומתחיל להסתכל על עצמו, ונתעורר ג"כ, ומתחיל לומר ג"כ בקשות בהתעוררת^א הלב, כמו כן יש אצל האדם עצמו ²בהתעוררות מיניה וביה, שמתעורר מתוך דברי עצמו, דהיינו שאומר בקשות ותחינות בהתעוררות וצועק וי לי, ובתוך כך נתעורר מזה ומתחיל להסתכל על עצמו היכן אני, ומי צועק כך, הלא וי לי, לי ממש, ומתחיל שנית לצעוק וי לי, לי דייקא. ואף שבתחילה נדמה לו כאילו ג"כ אומר באמות כראוי, עכ"ז אח"כ רואין ההפרש בין קודם לאחר כך והבן:

רעא [27] **צריך** שיהיה להאדם עזות דקדושה כמבואר בכמה מקומות. כמ"ש (אבות פ' ה) הוי עז כנמר, וכמובא לעיל [28], ואפי' נגד הרב בעצמו צריך שיהיה לו עזות, שיעיז פניו לדבר עמו כל מה שצריך, ולא יתבייש. וזה שאחד מקורב יותר, הוא רק ע"י שיש לו עזות

מוהר"ן קיט.

תורה אור

יחזקאל א (יד) וְהָיִיתָ רִצּוֹא וְשׁוֹב כְּמֵרְאֵה הַקּוֹץ:
תורה רסו

משלי ב (ג) כִּי אִם לְבִינָה תִקְרָא לְתִבְנָה תִתֵּן קוֹלְךָ:
תהילים קג (כ) בְּרִכִּי נַפְשִׁי אֶת יְהוָה וְאַל תִּשְׁכַּח קֹל גְּמוּלָיו:

בראשית וישלח לג (יז) וַיַּעֲקֹב נָסַע סִפְתָּה וַיָּבֶן לוֹ בָּיִת וַלְמִקְנֵהוּ עָשָׂה סִפְתָּ עַל כֵּן קָרָא שֵׁם הַמָּקוֹם סִפְתָּ:
ס משלי כד (ג) בְּחֻכְמָה יִבְנֶה בָּיִת וּבִתְבוּנָה יִתְבּוֹנֶן:
(ד) וּבְדַעַת תִּדְרֹם יִלְאַף קֹל הוֹן יָקָר וְנָעִים:

קהלת ט (טז) וְאֶמְרָתִי אָנֹכִי סוּבָה חֻכְמָה מִגִּבּוֹרָה וְחֻכְמַת הַמִּסְכֵּן בְּזוּיָה וּדְבָרָיו אֵינֶם נִשְׁמָעִים:

משלי א (ח) שִׁמְעַת בְּנֵי מוֹסֵר אֲבִיךָ וְאַל תִּשָּׁח תּוֹרַת אֲפִיקִי:
תורה רסט

שופטים ד (ה) וְהָיָא יוֹשֵׁבֶת תַּמַּת הַמֶּדֶר דְּבִוְרָה בִּין הַרְמָה וּבֵין בֵּית אֵל בְּמֵר אֶפְרַיִם וַעֲזָרוּ אֵלֶיהָ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁפָּט:

^[1] בדפדפ"ר ותורלד- הוא, ומתורלו- היא (בתקפא גיטין מחוק ולא ברור ובברגר היא)

^[2] גם בדפדפ"ר ותורלד- לבריאותו, ומתורלו - לבריאותו

^[3] לא ידוע מתי והיכן נכתבה תורה זו

^[4] לא ידוע מתי והיכן נכתבה תורה זו

^[5] בדפדפ"ר- ובהתעוררות, בתורלד- בהתעוררת, ומתורלו- בהתעוררות

^[6] בדפדפ"ר- בהתעוררות, בתורלד- בהתעוררות, ומתורלו- בהתעוררות

^[7] בתורלד- התעוררות

^[8] לא ידוע מתי והיכן נכתבה תורה זו

^[9] תורה כב אות ד' ח' תורה ל אות ח' תורה קמו

^[10] עיין סנהדרין צב.

^[11] הערה זו נמצאת כבר בדפדפ"ר

^[12] בראשית לג ה"ל

^[13] ומשלי ו' כ'

^[14] בתורלד- בסי'

^[15] **צ"ל** **סיון ביד ואו כי כן מבואר בש"ע אה"ע סי' קכו סעיף ז' ור"ל בפסוק זה מרמז ענין סיון שני פעמים כי ויעקב נסע סוכותה ר"ת סיון חיינו הוו"י יוד של ויעקב, כי הוא אינה משרש התיבה ע"כ צריכין לצרף עמה גם היוד. וכן נסע סוכותה ויבן ר"ת סיון ור"כ כנ"ל. ועיין עוד בפל"ח.**
^[16] מתורצו - סוכתה

^[17] **לב ר"ת לו בית, לב זו התורה, כי ב"ת מבראשית למד מלעיני כל ישראל היינו כלל התורה (זה מצאתי מכת"י ז"ל).**
^[18] בתורלד- לשונו ז"ל) TOL

^[19] לא ידוע מתי והיכן נכתבה תורה זו (במהדורת תרלד כתוב שהיא

^[20] לשון רבינו)

^[21] דף ע.

^[22] לא ידוע מתי והיכן נכתבה תורה זו

^[23] מתורצו - מאז

^[24] * בדפדפ"ר - ופירש"י

^[25] עיין תגינה יג: ופרש"י שם וביחזקאל א' יד

^[26] בדפדפ"ר כאן הוא סיום התורה וסיום חלק א' של הלוקסי מוהר"ן וההמשך

^[27] היא הוספה של מוהר"רית בתקפא.

^[28] מוהר"רית בתקפא

^[29] תורה ס' אות ח' [דף עג.]

^[30] תורה צ' תגינא [דף מ.].

^[31] לא ידוע מתי והיכן נכתבה תורה זו ועיין חיי מוהר"ן סימן נו כת"י רבינו שנמצא ושייך לתורה זו. ועיין שיש"ק ח"ב סימן רעט כשנכנס רבינו לדור בברסלב היתה שם מחלת בהמות ואז אמר תורה זו עוד עיי"ש סימן רעה כיצד נשתלשלה אמירת התורה. עוד עיין חיי מוהר"ן סימן נו ולק"ה מלוה א' מובא בשיש"ק ח"א סימן פח.

^[32] במשך הנחל מהד"ר תש"ן ותשס"ג- טעם שמיתות. (וראה גם ריש תורה מא שנשמט תיבת ריקודי, כי במהדורה מנוקדת ראשונה של משך הנחל עשו תיבה ראשונה כותרת וכשהחזירו במהדורה שניה שם נשמטה התיבה לגמרי וכאן נשמטה ותיקנו טעם במקום דט)

^[33] הקדמת התיקונים בדפים שלנו דף ב:

^[34] תהלים קג ב'

^[35] עיין שיחות הר"ן אות ס'

^[36] גם בדפדפ"ר- יתבונן, בתורלד ומתורלו- יתבונן (כלשון הפסוק)

מאמר כשאין האדם מסתכל על התכלית

מספח"ק ליקוטי מוהר"ן

זמן ומקום אמירת התורה
לא ידוע

פתיחה

כשאין האדם מסתכל על התכלית למה לו חיים:
הנפש מתגעגעת תמיד לעשות רצון יוצרה, ובשרואה שאין האדם עושה רצונו יתברך מתחלת להמשיך עצמה להסתלק מגוף האדם, ומזה נחלה האדם, ומה שהאדם חוזר לבריאותו¹ על ידי רפואות, הוא מחמת שהנפש רואה שהאדם יכול לכוף תאוותו ולקבל רפואות מרים בשביל איזה תכלית על כן היא חוזרת אליו כי היא מצפה שיכוף גם כן תאוותו בשביל התכלית האמתית לעשות רצון יוצרו יתברך: (קיצור לק"מ השלם)

שיחות

אין

לקוטי הלכות

אין

קושיות

- א. כשאין האדם מסתכל על התכלית, למה לו חיים – צ"ע מהשיחה בשיש"ק ח"ג אות ע' אמר רבנו: "הייתי מרוצה שיהיה לי בן אף שרק ילך לבית-הכנסת עם הטלית והתפלין, העקר שיהיה לי בן".
- ב. כשאין האדם מסתכל על התכלית, למה לו חיים – צ"ע כי אולי כבר היה מסתכל על התכלית כל חייו בגלגול קודם, ועתה בא לתקן איזה ענין אחר?
- ג. כשאין האדם מסתכל על התכלית, למה לו חיים – צ"ע עיין תורה יח/ו שלא כל אחד יכול לראות את התכלית אלא רק צדיקים גדול, ועין תורה לט תנינא² שצריך לזה מנהיג צדיק גדול מאד כמו משה רבנו, וא"כ האם לחינם נבראנו, ואין לנו זכות לחיים?

יו ער יט אב תשפ"א אומן

¹ בלקוטי עצות בתרא של הטשערינער רב כתב בערך רפואה אות ג' – מה שהאדם חוזר לבריאותו לפעמים על ידי רפואות, וכו' וצ"ע מדוע שינה המסדר של הקיצור השלם מלשונו מאחר שהכלל אצלו היה לחבר בקיצור השלם ג' ספרים לק"ע ולק"ע בתרא וקיצור הישן.

² תורה יח אות ובו ודע, שהתכלית של הבריאה הוא שעושה עולם הבא. ואי אפשר לקרב זאת התכלית למחשבות בני אדם, כי זאת התכלית עליו נאמר (ישעיהו ס"ד): "עין לא ראתה וכו'". אבל הצדיקים באמת, גם הם יכולים לתפס במחשבתם תכלית עולם הבא. וכל אחד ואחד מן ישראל, לפי שיש לו בתוך נשמתו הצדיק, כן מקבל ממנו גם כן זאת התכלית, כפי הפרת הפעס ברחמנות. הינו בשבא אדם לכלל כעס, לא יפעל ככעסו שום אכזריות, ואדרבא, ימתיק הפעס ברחמנות, בבחינת: "ברגז רחם תזכור" (חבקוק ג), ועל ידי זה נעשה עטרה לעניים, הורחים מקבוד ושררה ועושים עצמן פשירים, ובשנתעטרים בעטרה של רחמנות, בבחינת (תהלים ק"ג): "המעטרכי חסד ורחמים", אזי מקבלין את הקבוד והשררה בעל פיהם. וזה בחינת (ישעיהו כ"ח): "עטרת צבי לשאר עמו" למי שמשים עצמו בפשירים' (מגלה ט"ו): כי זה שהצדיק בורח מהשררה והקבוד ואינו רוצה להנהיג את העולם....

³ תורה לט תנינא – ...וישראל בעצמן, עקר בריאתו בשביל בחינת שבת, שהוא התכלית. כי שבת הוא תכלית מעשה שמים וארץ, שהוא בחינת עולם הנשמות (הקדמת הזר דף א'; וזהו תרומה קלו), שהוא עולם שכלו שבת, ושם ישיגו את השם יתברך בראוי, בלי שום מסך המבדיל ובלי שום מונע; כי אז יהיה נעשה אחדות גמור, וכל אחד יהיה מראה באצבעו: "זה ה' קוינו לו", כמאמר רבותינו, וכוונתם לברכה (תענית לא). וזהו התכלית, שבשביל זה ברא השם יתברך את כל הבריאה בלילה: ועל כן יש בודאי בכל דבר ודבר, שגברא בעולם בחינת התכלית, כי בכל דבר ודבר יש בו התחלה וסוף, דהינו ההתחלה ממקום שגשגת לשל בהשתלשלות, עד שנתגשם ונתהוה בזה התמונה והדמות. וגם יש בו בחינת התכלית והסוף, שבשביל זה נברא, דהינו שיכולין ישראל להעמיק עיונם ולדעת ולהתבונן בפשט הבריאה: בתבנית האברים ובנין וקומה ודמות וכו', של כל דבר ודבר, להתבונן בהם גדלות הבורא יתברך, ולעבדו יתברך על ידי זה. וכן למעלה מעלה עד התכלית, ששם נסמך אותו הדבר אל התכלית. כי כל דבר ודבר יש לו אחיזה בהתכלית, שבשבילו נברא, שעל ידי דבר זה יכולין להשיגו יתברך ולעבדו עד אותו התכלית, ששם נסתים אותו הדבר ונסמך אל התכלית. וצריך כל אחד להעמיק עיונו בזה, לדעת ולהפיר גדלת הבורא בכל דבר ודבר, בתבניתו ודמותו, בפשטיותו ואיבריו ובנינו וכיוצא בזה, ולעבדו יתברך בזה, עד אשר יבוא לבחינת התכלית של אותו הדבר, שהוא בחינת שבת, עולם הנשמות וכו': והנה הבעלי שכל שיש להם שכל גדול, הם יכולים זאת. אבל קטני ערך כמונו היום, שכלנו במדרגה פחותה מאד בבחינת רגלין, איך אפשר לנו לבוא לידיעה זו, ועל כן יש לנו לכסף ולהתגעגע ולהשתוקק מאד, מי יתן והיה לנו מנהיג הדור, רועה נאמן, שיהיה לו זה הכח, שיוכל להאיר אפלו בנו בבחינת רגלין, ידיעה והשגה

- ד. הנפש מתגעגעת תמיד לעשות רצון יוצרה – צ"ע שינוי הלשון שתחילה אמר רצון יוצרה ואח"כ האדם עושה רצונו ית', ואח"כ שיעשה רצון המקום ב"ה. ואח"כ לעשות רצון יוצרו.
- ה. מה שמתרפא ע"י רפואות כי הנפש רואה שמוכן לסבול לאיזה תכלית וכו' – צ"ע לכאורה כל זה דווקא במי שלא עושה כלל רצון ה'. אבל אם רק באיזה אבר אחד לא עושה רצון ה', מדוע צריך להגיע לזה שהנפש רואה שסובל מרירות התרופות, הרי היא רואה שבשאר איברים הוא כן עושה רצון ה'.
- ו. מה שהאדם חוזר לבריאותו ע"י רפואות – בל"ק בתרא של הטשערינער רב כתב מה ש'האדם חוזר לבריאותו לפעמים על ידי רפואות, וכו'... ובקיצור לק"מ השלם השמיט תיבת לפעמים וצ"ע האם כוון בזה לחלוק ולומר שתמיד זו הסיבה לרפואת האדם?
- ז. מה שמתרפא ע"י רפואות כי הנפש רואה שמוכן לסבול לאיזה תכלית וכו' – צ"ע האם דווקא מרירות התרופות או כל מרירות? מסתמא כל מרירות ובלבד שיקבל אותה באהבה כמו את התרופות.
- ח. מה שמתרפא ע"י רפואות כי הנפש רואה שמוכן לסבול לאיזה תכלית וכו' – נמצא שהאדם עבר עבירה באיזה אבר, ועי"ז מנע ממנו החיות, ועי"ז נחלה האבר, ועתה מוכן החולה לסבול מרירות התרופה כדי להתרפא, והנפש רואה זאת ואע"פ שכבר התחילה לצאת, היא מאמינה בו וחוזרת, אבל קשה הרי האדם ממשיך לא להסתכל על התכלית, ולמה לו חיים? דהיינו שעדיין הסיבה לחולי קיימת.
- ט. מה שמתרפא ע"י רפואות כי הנפש רואה שמוכן לסבול לאיזה תכלית וכו' – צ"ע הרי החולי בגלל עוון. והחולי נאמן לצאת בזמנו כפי שנגזר עליו (כמבואר בע"ז נה), ובמקום לקבל ייסורים באהבה שיכפרו לו, הוא לקח תרופה כי האמין ברופא במקום בהקב"ה, ומה בכך שהוא מוכן לסבול את מרירות התרופה? הרי לכאורה אדרבה לקיחת התרופה היא בעצמה סיבה שהנפש תרצה להסתלק ממנו. נראה שאמנם כך הוא אבל הנפש מקיימת את העצה של רבנו בתורה רפ"ו/א "אזמרא" ואזי אדרבה 'צריך לדון את כל אדם לכף זכות, ואפילו מי שהוא רשע גמור, צריך לחפש ולמצא בו איזה מעט טוב'.
- י. מה שמתרפא ע"י רפואות כי הנפש רואה שמוכן לסבול לאיזה תכלית ומקוה שיסבול גם לתכלית האמיתית – צ"ע הרי זה היה העוון בעצמו מה שפנה מהסתכלות על התכלית אל הבלי עוה"ז, וגם עתה רק לצורך עוה"ז הוא רוצה להתרפא, ואיזה נקודת זכות מוצאת בו הנפש? נ"ל שאמנם יתכן שמדת הדין תקטרג בטענה זו, אבל זו דייקא העצה של אזמרא, למצא אפילו רק נקודה, נקודה דייקא, שאין לה לא אורך ולא רוחב ולא עומק, אלא רק נקודת תקווה שכיון שמצאנו שיש בכוחו להתגבר על יצרו אפילו שלא לשם שמים, ומסתמא גם עשה מימיו איזה דבר קטן לשם שמים, וכבר יש אפשרות שיתחברו אצלו יחד ויעשה תשובה מכח הלימוד זכות.
- יא. צ"ע האם העצה של רבנו בתורה רפ"ב להחזיר אדם בתשובה ע"י שמלמד עליו זכות מועילה גם כשהנפש של עצמו מקיימת זאת? או דווקא אדם אחר שמלמד עליו זכות. והנה רבנו אומר שם/א בפירוש שגם האדם

הנ"ל, שנוכח לבוא אל התכלית. כמו משה רבנו, עליו השלום, שמגדל עצם מעלתו היה יכול להאיר אפילו בפתחות שבפחותים, אפילו בשפחה, כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (מכילתא פ"רש"י שם, ועין זהר בשלח נה, ויקרא כב) 'ראתה שפחה על הים, מה שלא ראה יחזקאל הנביא'. הרי שאפילו יחזקאל, שהיה נביא גדול כזה, לא היה רואה, מה שראתה שפחה בימי משה. וכל זה מחמת גדל עצם מעלת המנהיג, שהיה משה רבנו המנהיג, והוא יכול להאיר אפילו בבחינת רגלין. שאפילו הרגלין שחוקים מהמה, אף על פי כן גם הם יוכלו להשיג ולדעת התכלית, על ידי מפעלות ה' אשר ברא בעולם השפל הזה כנ"ל. כי על ידי גדלת המנהיג יכול להמשיך המוח אפילו להרגלין, ואז יוכל להיות, שהרגלין אלו הם גדולים ממנו אחר:

ה' תורה רפ"ב – דע כי צריך לדון את כל אדם לכף זכות, ואפילו מי שהוא רשע גמור, צריך לחפש ולמצא בו איזה מעט טוב, שבאותו המעט אינו רשע, ועל ידי זה שמוצא בו מעט טוב, ודן אותו לכף זכות, על ידי זה מעלה אותו באמת לכף זכות, ויכול להשיבו בתשובה, וזה בחינת (תהלים ל"ז): 'ועוד מעט ואין רשע והתבוננת על מקומו ואיננו' היינו שהפסוק מזהיר לדון את הכל לכף זכות, ואף על פי שאתה רואה שהוא רשע גמור, אף על פי כן צריך אתה לחפש ולבקש למצא בו מעט טוב ששם אינו רשע וזהו ועוד מעט ואין רשע, שצריך אתה לבקש בו עוד מעט טוב שיש בו עדין, ששם אינו רשע, כי אף על פי שהוא רשע, איך אפשר שאין בו מעט טוב עדין, כי איך אפשר שלא עשה איזה מצוה או דבר טוב מימיו, ועל ידי זה שאתה מוצא בו עוד מעט טוב ששם אינו רשע, ואתה דן אותו לכף זכות, על ידי זה אתה מעלה אותו באמת מכף חובה לכף זכות, עד שישב בתשובה על ידי זה, וזהו ועוד מעט ואין רשע, על ידי שמוצא בהרשע עוד מעט טוב, ששם אינו רשע, על ידי זה והתבוננת על מקומו ואיננו, היינו שבתבוננת ותסתכל על מקומו ומדרגתו, ואיננו שם על מקומו הראשון, כי על ידי שמוצאין בו עוד מעט טוב, איזה נקדה טובה, ודין אותו לכף זכות, על ידי זה מוציאין אותו באמת מכף חובה לכף זכות. וזהו והתבוננת על מקומו ואיננו כנ"ל, והבן:

י' תורה רפ"ב – וכן צריך האדם למצא גם בעצמו, כי זה ידוע שצריך האדם לזהר מאד להיות בשמחה תמיד, ולהרחיק העצבות מאד מאד (מכילתא אצלנו כמה פעמים). ואפילו להסתכל בעצמו ורואה שאין בו שום טוב, והוא מלא חטאים, ורוצה הפעל דבר להפילו על ידי זה בעצבות ומרה שחורה, חס ושלום, אף על פי כן אסור לו לפל מזה, רק צריך לחפש ולמצא בעצמו איזה מעט טוב, כי איך אפשר שלא עשה מעשה מיימי איזה מצוה או דבר טוב, ואף שבשמחתו להסתכל באותו הדבר הטוב, הוא רואה שהוא גם כן מלא פגמים ואין בו מום, היינו שרואה שגם המצוה והדבר שבקדשה שזכה לעשות, הוא גם כן מלא פגמים ומחשבות זרות ופגמים הרבה, עם כל זה איך אפשר שלא יהיה באותה המצוה והדבר שבקדשה איזה מעט טוב, כי על כל פנים איך שהוא, על כל פנים היה איזה נקדה טובה בהמצוה והדבר טוב שעשה, כי צריך האדם לחפש ולבקש למצא בעצמו איזה מעט טוב, כדי להחיות את עצמו, ולבוא לידי שמחה כנ"ל, ועל ידי זה שחפשו ומוצא בעצמו עדין מעט טוב, על ידי זה הוא יוצא באמת מכף חובה לכף זכות ויכול לשוב בתשובה, בבחינת "ועוד מעט ואין רשע והתבוננת על מקומו ואיננו" כנ"ל, היינו כמו שצריכין לדון אחרים לכף זכות אפילו את הרשעים ולמצא בהם איזה נקדות טובות. ועל

בעצמו צריך ללמד על עצמו זכות. אבל עדיין צ"ע אם מה שאדם מלמד על עצמו זה כמו שהנפש שלו מלמדת עליו?

יב. מה שמתרפא ע"י רפואות כי הנפש רואה שהוא מוכן לסבול לאיזה תכלית ומקווה שיסבול גם לתכלית האמיתית. – צ"ע מדוע אומר רבנו שאין הכח הרפואות לרפא? הרי בתורה ה' תנינא/! מבאר שיש כח בעשבים לרפא אלא שצריך לדעת מתי לקטוף כל אחד וכיצד לעשות את ההרכבה מהם. ובתורה ג' תנינא/! אמר ע"ז נה. שמראש נגזר כמה זמן יחלה ועל כן צריך שיודמן העשב והרופא מסויים כדי שעד שיודמנו יחדיו נמשך הזמן הראוי. ועוד תנא דבי אליהו רבה א' לא נבראו בהמה חיה שקצים ורמשים בעולם אלא לרפואה לבני"א על הארץ/ט. ובמשנה בפסחים פ"ד חזקיה המלך גזו ספר רפואות דייקא כיון שהיה בכוחן לרפא כל מחלה.

יג. במשנה פסחים פ"ד מ"ט שחזקיה גזו ספר הרפואות כי סמכו על הרפואות ולא הואילא המחלה להחזירם בתשובה. וצ"ע מדוע גזו הרי אע"פ שלא חזרו מכח המחלה אבל ע"י שהסכימו לסבול את מריירות הרפואה כבר יש תועלת בה כמבואר כאן? נ"ל כוונת חזקיה המלך כי אדרבה כיון שהורגלו ברפואות בוודאי ימשיכו ליקח רפואות אלא שהן לא יועילו בעצמן אלא רק כמבואר כאן, וע"ז תמשך המחלה יותר זמן ויותר זמן יסבלו מריירות התרופה ויהיה לנפש עוד יותר נקודות טובות ללמד זכות על החולה ויותר קרוב שיחזור ע"ז בתשובה. וכונת מוהר"ת נ"ל שמה שטוב מריירות התרופות זה רק מי שלא מקבל את ייסורי החולי באהבה.

יד. וכן צ"ע על מוהר"ת שהורה לא לקחת תרופות כלל והרי הן מועילות כמבואר כאן? ולכל היותר היה צריך לצוות ליקח רק תרופות מרות ביותר. ונראה כוונת מוהר"ת וכן חזקיה המלך שיקבלו את מריירות החולי באהבה וע"ז תלמד עליהם הנפש זכות ותחזור.

טו. במשנה פסחים פ"ד מ"ט שחזקיה גזו ספר הרפואות והרמב"ם בפרושו שם מבאר הטעם או שהן היו רפואות ע"י כוחות טומאה או תרופה לכל מיני סם המוות, וחשש שמא ישתמשו בהן לרעה. וכותב ששמע שהכוונה לספר רפואות שחיבר שלמה המלך לכל מחלה, וחזקיה המלך גזו כי סמכו על הרפואות ולא על השם ית'. וכתב שזה פירוש משובש כמו שלא יתכן לומר על אדם רעב שלא יאכל לחם לרפואת הרעב אלא ימתין לישועת ה' ית'. ודבריו תמוהים מאד מה הדמיון בין רעב שהוא חסרון בדלק שצריך להזין את הגוף כדי שינוע כמו רכב שבהכרח לילן לו דלק כדי שיעבוד, אבל חולי הוא מסיבת איזה עבירה נסתם צינור החיות של האבר ברוחניות וע"ז נעשה בו קלקול בגשמיות/! או כיון שלא מסתכל על התכלית הנפש מתחילה לעזוב אותו. ואולי כנ"ל שיש חילוק בין מכה לחולשה, וכמו שבכל התרופות אמר רבנו לא ליקח ואעפ"כ אומר כאן שהן מועילות כשהן מרות, כך גם הרעב, שמי שמסתכל על התכלית יודע שחייב לזה בעצמו לקיים ונשמרתם מאד

ידי זה מוציאין אותם באמת מפח חובה לכף זכות. בבחינת ועוד מעט וכו' והתבוננת וכו' פנ"ל, כמו כן הוא אצל האדם בעצמו, שצריך לדון את עצמו לכף זכות, ולמצא בעצמו איזה נקדה טובה עדין, כדי לחזק את עצמו שלא יפול לגמרי, חס ושלום, רק אדרבא יחיה את עצמו, וישמח את נפשו במעט הטוב שמוצא בעצמו, דהיינו מה שזוכה לעשות מימיו איזה מצוה או איזה דבר טוב, וכמו כן צריך לחפש עוד, למצא בעצמו עוד איזה דבר טוב, ואף שגם אותו הדבר הטוב הוא גם כן מערב בפסלת הרבה, עם כל זה יוציא משם גם כן איזה נקדה טובה:

י' תורה ג' תנינא אות א – כי כל הרפואות הם על ידי עשבים, והם גדלים רק על ידי אמונה, כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (תענית ח): 'אין הגשמים יורדין אלא בזכות אמונה', שגאמר: 'אמת מארץ תצמח, וצדק משמים נשקף'. שפשיש אמונה, אז יורדין גשמים וצומחים עשבים, ואז יש רפואות, אבל על ידי נפילת האמונה אין גשמים, ואז אין רפואה. גם עקר כח הרפואה שיש בכל עשב ועשב הוא על פי הסדר שיש להורעים, לפי המקום ולפי הזמן. כי יש עשב, שעקר כחו לרפואות הוא רק בשקוצרין אותו, עד שלא הביא שלישי, ואחר כך אין כח לאותו עשב לרפואות. וכן יש עשב, שפחו רק בשגגמר, עד שנופל מאליו, וכיצא בזה, כפי הסדר של הזמן שיש להם. וכן יש סדר לפי המקום שבמקום זה גדל זה העשב, ובמקום אחר גדלים עשבים אחרים, ועקר בהם לרפואות הוא רק על פי הסדר שיש להם לפי הזמן והמקום: ...עקר הרפואה היא על ידי התמזגות היסודות, כי יש ארבעה יסודות: אש, מים, רוח, עפר, וצריך לזה חכם גדול, שידע על פי (דאקטריי) למוג היסודות שיש בכל אחד ואחד מן העשבים, כפי הרפואה שצריך זה החולה לפי קלקול היסוד, שנתקלקל ונחלש אצל זה החולה. (גם בהכרעת הקול יש בחינת התמזגות היסודות), ועל כן על ידי פגם אמונה, שעל ידי זה נפגם בחינת הארבעה יסודות, כי כלם מתגלגל רק על ידי בחינת עפר שהיא מאנא דכלהו, על כן אין לו רפואה:

י" תורה ג' תנינא – כי הנה באמת, איך יכול הרופא לחגור מתניו לרפואות החולה על ידי רפואות וסמים, הלא אינו יודע הסם, הצריך לרפואות אותו החולה, כי יש סמים הרבה שהם מסגלים לרפואות החולאת, אף בודאי החולה אינו יכול להתרפא כי אם על ידי סם פלוני המיוחד לרפואתו, כפי שנגזר למעלה, כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (עבודה זרה נ"ה), 'שגזרין למעלה, שיתרפא על ידי סם פלוני ועל ידי איש פלוני ביום פלוני'. ואם כן איך יכול הרופא להכניס עצמו לרפואות, הלא אינו יודע הסם, שנגזר למעלה. אבל אחר ההתמקח והפדיון אז יכול לרפואות: כי מה שצריך שיתרפא דיקא על ידי סם פלוני ואיש פלוני הוא מחמת מדת הדין, שכפי מדת הדין נגזר, שימשך החולאת עד אותו הזמן ויום פלוני, ועל כן נגזר שלא יוכל להתרפאות כי אם על ידי סבות אלו, דהיינו סם פלוני ואיש פלוני, כדי שימשך החולאת עד יום פלוני, כי כפי הזמן שצריך שימשך החולאת, כך גזרין הסבות לרפואתו, כדי שלא יוכל להתרפאות עד שיודמנו יחד סבות אלו: סם פלוני ואיש פלוני, באופן שלא יהיה לו רפואה כי אם ביום פלוני, אבל כשעושין פדיון ומתקין הדין, ואז נתפסל הגזירה, אזי קדם שגזרין דין אחר.

ט ועוד אדרבה אמרו בירושלמי סוף קדושין אסור לדור בעיר שאין בה רופא. וכן איתה בסהדרין יו: עיר שאין עשרה דברים ואחד מהם רופא אין ת"ח רשאי לדור בה.

י' כמבואר לקמן בשבחי הבעש"ט

לנפשותיכם, נמצא שמי שלא אוכל מה שמוכרח לקיום הגוף שיוכל לקיים מצוות זה כיון שלא מסתכל על התכלית, ועל כן הנפש מתחילה לעזוב אותו ואם ממשיך כך יותר משבעה ימים היא עוזבת אותו לגמרי. והכי נמי כשאוכל יותר מדאי גם אז הנפש עוזבת אותו כמבואר בתורה רנז ותורה רסג. (אלא שבאמת אינו דומה כל כך כי בשלמא כשאוכל יותר מדאי נוחא אבל כשאוכל כלל לא מועיל עצה שיקח תרופות מרות)

טז. צ"ע מזה שרבנו לא מחלק בין סוג החולי נדמה שמתכוון לכל מחלה, אבל מסברא נראה שיש חילוק גדול בין אבר שנחתך או נשבר ממכה, שלזה צריך מיד ליתן תרופה שלא יזדהם ויבריא. אבל עיקר כוונת רבנו למה שאדם נחלש מאיזה סיבה נעלמת, דהיינו חולי פנימי, שזה כמבואר כאן כיון שלא מסתכל על התכלית מתחילה הנפש לעזוב אותו.

יז. צ"ע מי זו הנפש הזו שתחילה מתייאשת מהאדם וכשלוקח תרופות מקיימת את עצת רבנו בתורה רפב "אזמרא" שמוצאת בו איזה נקודה טובה של התגברות על יצרו שממנה לומדת שיש לו סיכוי לחזור בתשובה, ואזי חוזרת לגופו ומתרפא. ראה מעשה בשבחי הבעש"ט/א שם מבואר שכדי לרפא את האדם שנתקלקלו איבריו כיון שפגם הם ברוחניות דיבר עם הנשמה שתחזור בתשובה, וצ"ע הרי הנשמה חלק אלוך ממעל היא שלימה ורק הנפש נופשת ושוכנת בתוכנו, והיא שצריכה לחזור בתשובה, ונראה שעל פי הפשט לא מדקדקים בספרים בין נפש לנשמה, אבל באמת אדרבה צ"ל להפך דהיינו שהבעש"ט דיבר על הנפש אבל רבנו מדבר על הנשמה שכשהיא רואה שהאדם לא מסתכל על התכלית היא מושכת את הנפש ממנו, כי כל הנר"ן קשורים זה לזה, וכשהוא לוקח תרופות מרות אזי היא מלמדת עליו זכות ומחזירה את הנפש אליו. כך נ"ל.

יח. צ"ע מזה רבנו רוצה ללמד אותנו בתורה זו? ראה הקדמה

הקדמה

נראה שרבנו בתורה זו תחילה מדבר על החיוב של כל אדם לזכור בכל רגע את התכלית לשם מה בא לעולם כדי שכל מעשיו יהיו להשגת התכלית דהיינו להכין עצמו לעולם הבא בביטול התאוות שהרי לא יהיו שם, ובלימוד תורה כדי להכיר את בוראו ולדעת כיצד להמליכו ולקיים מצוותיו שעי"ז מכין כלים להשגת הנעם של עוה"ב, כי העולם הזה מאד מטעה להמשך אחיו ולבטל הזמן מתורה ומצוות. כי באמת סכל רגע אפשר לקיים איזה מצווה שעל ידה זוכים לכלים של עונג נצחי מה שאין לו דוגמא כלל בעולם הזה ומי שידוע וזוכר זאת היטב בכל רגע בודאי אין לו מנוחה לרגע כמו מי שמצא בקעה מלאה יהלומים שבוודאי רץ בכל כוחו לאסוף ולאסוף עד כלות כוחו ועד בכלל.

עוד מבואר כאן שכל אדם מצד נשמתו שהיא חלק אלוך ממעל כוספת ומתגעגעת בכל רגע לחזור להכלל בהקב"ה ורק כיון שא"א להכין כלים לעונג עוה"ב אלא ע"י גוף מגושם על כן היא נופשת ושוכנת בו, אבל בכל רגע שהוא שוכח את התכלית מתגבר בה הרצון לחזור למקומה, וכמבואר במגיד מישרים של הב"י שגם לפני ירידת הנשמה לעולם היא מתענגת בעוה"ב אבל בבחי' מתנת חינוך שהוא נהמא דכיסופא כי המקבל מתנת חינוך מתבייש, ובשלמא כשהגוף זוכר את התכלית אזי בודאי כדאי לסבול עוה"ז כדי שאח"כ תזכה לעונג שלם אבל אם האדם לא זוכר את התכלית אזי אינה רוצה בעוה"ז כלל, שהרי למעלה בשרשה הרבה יותר טוב לה.

עוד מבאר כאן רבנו שהסיבה שאדם נעשה חולה היא כיון שהנפש רואה שהאדם נמשך אחרי הבלי עוה"ז כי שוכח את התכלית אזי מתגבר בה הרצון לחזור לשרשה ומתחילה לצאת ממנו.

ומה שרואים בעיני בשר שאדם לוקח תרופות ומתרפא, אומר רבנו שזה רק דמיון כי באמת לא התרופה מרפא אלא כיון שהנפש רואה שהוא מוכן לסבול מרירות התרופות וכמבואר בתורה כז/ב שכל התרופות הן מרירות, אזי מלמדת עליו זכות, שהנה יש בו נקודה טובה שכשרוצה יש לו כח להתגבר על יצרו וא"כ אפשר שגם יתעורר להתגבר על יצרו ויסתכל על התכלית.

כידוע רבנו מאד גינה את הולכים לרופא, ואע"פ שדיבר בעיקר על זה שהרופאים אינם יודעים והם מזיקים יותר ממה שמועילים, אבל מוהרנ"ת קיבל מרבנו שהוא פגם גדול בכל אופן לפנות אליהם ואפילו לעצמו לא

^{יא} ראה גם שבחי הבעל שם טוב – מעשה בחולה אחד שיאש אותו דאקטער גדול יהודי ושוב החולה לא היה יכול לדבר. ובא הבעש"ט לאותו מקום וקראו אותו להחולה הנ"ל. ואמר לבשל לו מרק של בשר ותיכף יתחיל לדבר. ונתנו לו מרק לאכל וריפא אותו עד שהבריא. שאל אותו הדאקטער איך ריפא אותו ידעתי שנתקלקלו הגידין ואותן הגידין אי אפשר להיות להם רפואה. אמר לו הבעש"ט אתה השגת את החולה בגשמיות ואני השגתי את החולה ברוחניות. כי יש באדם רמ"ח אברים ושס"ה גידים. כנגדן יש רמ"ח מצות עשה ושס"ה מצות לא תעשה. ושארם פוגם ח"ו נתקלקל האבר או הגיד שנגדו וכשיעבור הרבה ל"ת נתקלקלו הרבה גידים ואין הדם נובע בהם ואדם בסכנה. ודברתי עם הנשמה שתקבל עליה תשובה וקיבלה עליה. ובזה נתקנו כל האיברים והגידין ויכולתי לרפאות אותו: עכ"ל.

^{יב} תורה כז אות וזו ודוקא בפרה קבלו שבת שלום, פי כן דרך השלום להתלבש בפרה, בבחינת (ישעיה ל"ח): "הנה לשלום מר לי מר" כמו שפך הרפואות הם בסמים מרים, כן השלום שהוא רפואה לכל הדברים, בבחינת (שם נ"ז): "שלום לרחוק ולקרוב אמר ה' ורפאתיו". ולפעמים החלשה גוברת כל כך, עד שאין יכולת ביד החולה לסבול מרירות הרפואות, ואז הרופאים מושכים ידיהם מן החולה ומתאשים אותו כך בשהעוונות שהם חלי הנפש גוברים מאד, אז אין יכול לסבול מרירות הרפואות, ואז: "אין שלום אמר לרשעים" (ישעיה מ"ח נ"ז): וזה ששבח חזקיה את הקדוש ברוך הוא, שהשליך כל חטאתיו אחר כתפו, כדי שלא יצטרך להלביש את השלום במרירות הרבה. וזה, הנה לשלום מר לי מר (שם ל"ח). הינו זה ידוע, פי לשלום צריך מרירות. ואתה חשקת נפשי מרדת שחת (שם כתוב משחת בלי, ופרש רש"י: מבלי רדת שחת) פי ידעת שאין בי כח לסבול מרירות לפי חטאתי. והשלכת אחר גוף כל חטאי כדי שיתלבש השלום במרירות כפי יכולתי.

עשה שום תרופה כמבואר כ"פ בעלים לתרופה/י. וכאן בתורה זו מבאר רבנו שאע"פ שנדמה שהרפואות מועילות זה רק דמיון כי באמת רק מה שהאדם מוכן לסבול את מרירותן היא הסיבה שהנפש חוזרת אליו ומתרפא.

נמצא שאם יסבול את החולי, יועיל לו הרבה יותר, כי גם לא מבעט ביסורים, וגם מאמין בה' ית', וגם כשרואה הנפש שמוכן לסבול מרירות החולי, תחזור ותאמין בו שיחזור בתשובה.

עד כאן ההקדמה

✱

תורה רסח [י]

כשאינן האדם מסתכל על התכלית, למה לו חיים. כי טוב לו שלא נברא כלל בגוף לירד לעולם הזה. כמבואר בעירובין יג: טו' שנחלקו בית שמאי ובית הלל שנתים ומחצה האם נח לו לאדם שנברא, ולכולי עלמא אם לא מסתכל על התכלית, טוב לו שלא נברא, ואם מסתכל על התכלית ודאי טוב לו שנברא/טז, וכמבואר במגיד מישרים/י' שנחלקו רק האם נח לו לסבול הברשה של נהמא דכיסופא ולא להסתכן בירידה לעולם הזה, שרובו רע, ושמה ימשך אחר הבלי עוה"ז ולא יזכור להסתכל על התכלית ואפילו אם יזכור שמה יתגבר עליו יצרו.

^י **עלים לתרופה** מכתב ג' – כבר הכנתי לו רעצפט: שלא יקח שום רפואה, ושלא יקח שום רפואה, גם שילך דווקא למקווה. ובמכתב שסו – גם לא ברפואות הנקראים באבסקע (תרופות סבתא), וכו' וכבר דברתי הרבה עם אדמו"ר ז"ל וכו' שאמר לעניין זה שמה שצריך לעשות זה ללכת לשדה. ובמכתב סב – כתב להזיז מרפואות גשמיות רק לסמוך על ה' כי הם רופאי אליל כולם תהו. ובמכתב קעב – כבר מונח כלל בידיו שלא לעשות שום דבר.

^י לא ידוע מתי הוכן נכתבה תורה זו

^{טו} **עירובין דף יג:** תנו רבנן שתי שנים ומחצה נחלקו בית שמאי ובית הלל הללו אומרים נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא והללו אומרים נוח לו לאדם שנברא יותר משנברא עכשיו שנברא יפספש במעשיו ואמרי לה ימשמש במעשיו:

תוספות – נוח לו לאדם שלא נברא. והא דאמרינן בפ"ק דע"ג (ד' ה.) בואו ונחזיק טובה לאבותינו שאילמלי הן לא חטאו לא באנו לעולם הא מפרש התם אימא כמי שלא באנו לעולם א"נ הכא איירי בסתם בני אדם אבל צדיק אשריו ואשרי דורו:

מסילת ישרים – פרק ג' בביאור מדת הזהירות – ...וְדָבָר זֶה הוֹדִיעֵנו חֲכָמֵינוּ וְזָרוֹנָם לְכַרְכָּה בְּאִמְרָם (עירובין יג, ב), "נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא, ועכשיו שנברא – יפספש במעשיו, ואכא דאמרי, ימשמש במעשיו". וְתִרְאָה שְׁשֵׁנִי הַלְשׁוֹנוֹת הֵם שְׁתֵּי אֲזוּהוֹת טוֹבוֹת וּמוֹעִילוֹת מְאֹד, כִּי הִנֵּה הַפְּשׁוֹשׁ בְּמַעֲשִׂים הוּא לְחָקֵר עַל כָּל הַמַּעֲשִׂים וּלְהַתְּבוֹנֵן בּוֹ, הַנִּמְצָא בָּהֶם מַעֲשִׂים אֲשֶׁר לֹא יַעֲשֶׂה, אֲשֶׁר אֵינָם הוֹלְכִים עַל פִּי מִצְוֹת ה' וְחֻקָּיו, כִּי כָל אֲשֶׁר יִמְצָא מֵאֵלֶּה יִבְעָר מִן הָעוֹלָם, אֵף הַמְּשֻׁמֵּשׁ הוּא הַחֲקִירָה אֲפִלּוּ בְּמַעֲשִׂים הַטּוֹבִים עִצְמָם, לְחָקֵר וּלְרְאוֹת הֵיךְ בְּעֵינָם אֵיזָה פְּנִיָּה אֲשֶׁר לֹא טוֹבָה, אוֹ אֵיזָה חֵלֶק רַע שֶׁיִּצְטָרֵף לְהַסִּירוֹ וּלְבַעֲרוֹ, וְהִרִי זֶה כְּמִשְׁמֵשׁ בְּכָדָר – לְבַחֵן הַטּוֹב וְחֹקֵק הוּא, אוֹ חֵלֶשׁ וּבְלֹי, כֵּן יִמְשֵׁשׁ בְּמַעֲשָׁיו – לְבַחֵן תְּכוּנָתָם בְּתַכְלִית הַהִבְחָנָה עַד שֶׁיִּשְׁאָר זֶךְ וְנָקִי:

^{טז} **ענין תורה לט תנינא** – מה שאמרו רבותינו, וְזָרוֹנָם לְכַרְכָּה: "נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא" (עירובין יג:). וכן מה שקטוב (קהלת ד'): "טוב משגיהם את אשר עין לא ראתה" הַדְּבָר תְּמוּהָ: ואם כן על מה נברא. וְבִדְאִי אֵין הַדְּבָרִים נֶאֱמָרִין כִּי אִם בְּעוֹלָם הָהָא, שְׁכָפִי צְרוֹת עוֹלָם הָהָא וְהַיְסוּרִין, שְׁסוֹבְלִין בְּנֵי אָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם כֵּל אֶחָד וְאֶחָד, בִּדְאִי הִיא טוֹב יוֹתֵר אִם לֹא הִיא נְבָרָא כִּלְל. אֲבָל בְּעוֹלָם הָבָא בִּדְאִי טוֹב יוֹתֵר מִה שְׁנִבְרָא, כִּי עַל יְדֵי זֶה דִּיקָא בְּאֵין אֵל הַתְּכִלִּית כִּנ"ל. וְגַם אֲפִלּוּ בְּעוֹלָם הָהָא "יָפָה שְׁעָה אַחַת בְּתִשְׁבָּה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים בְּעוֹלָם הָהָא מִכֵּל חֵי הָעוֹלָם הָבָא" (אבות פרק ד):

^{יז} **מגיד מישרים** (המגיד של הבית יוסף) – פרשת בראשית – אור ליום השבת י"ד לטבת. ה' עמך וכו' והא שדרוני לגלגלה לך רזא יקירא במאי דאת בעי למינדע רזא ד'ויאסף אל עמיו' והא איצטרך לגלגלה לך רזא ד'ויפח באפיו נשמת חיים' דאיכא למידק דשאר ב'נשמת חיים' וסיים ב'נפש חיה'. ותו דהוה סגי דלימא נשמה בלא חיים ונפש בלא חיה. ותו מאי 'ויהי האדם לנפש' דמשמע דאדם אתהדר והוה נפש. ותו מאי 'ויפח באפיו'. אבל רזא דמילתא במאי דאת רגיל לאקשוויי, כיון דנשמת האבות מתחת כסא הכבוד, אמאי איצטריכו למיתא בהאי עלמא. ותרי תירוצא דאת רגיל לתרוצי, תרווייהו קושטא אינון, והיינו טעמא דאיפליגו (עירובין יג:) **אי נוח לאדם שנברא, אי נוח לאדם שלא נברא.** והא איכא למיתמה דהא בכל מעשי בראשית אתמר "כי טוב" בכל מלה ואפי' במות אתמר רבנן "והנה טוב מאוד" והנה טוב מות, וא"כ היאך אפשר למיסק אדעתא דאיכא מאן דאמר נוח לאדם שלא נברא דא"כ מיגרע גרע כד נברא וכו' למימר הכי. אבל רזא דמילתא במה דאת מתרץ דנשמתין עד לא אתו לעלמא דמו למאן דאכיל נהמא דמלכא בלא פולחנא ומשום דא אמרו נוח לו לאדם שנברא כלומר דנשמתן מיכספן מגרמיהו למיכל נהמא דמלכא בלא פולחנא, ומשום הכי מתאוות למיתי לעלמא, ונוח להם להבראות, כדי למיפק מההוא כיסופא, בעי למיתי להאי עלמא, למתעסק בתורה ובמצות לעבדה ולשמרה ויכלון נהמא בלא כיסופא. ותו דנשמתן דעסקי בתורה ובמצות, כד נפקין מהאי עלמא סלקין בדרגין עילאין ממאי דהויין בקדמיותא, דהא אינון חצובות מתחת כסא הכבוד, ובתר הכי מתעלין בצרור החיים את ה' אלהיך. ומה דאמרי רבנן יתנו לאוצר. היינו לומר דבההוא אוצר מנקין נשמתא מטינופא ולכלוכי דגופא ובתר הכי מתעלין בצרור החיים את ה' אלהיך. וכד חזו נשמתן דלא אתו לעלמא עילוייא דנשמתין דאתו לעלמא, נוח להם להבראות כדי למיזכי בהאי עילוייא. והא דתנן (במשנה באבות) שע"כ אתה נוצר, דהיינו דקשי קמיהו לאעלא בגיעולא דטינופא דגופא, אבל למיתי בהאי עלמא למיעסק בתורה ומצות בוודאי ניחא להו מטעמי דאמרו. ומאי דאמר נוח לו לאדם שלא נברא, היינו משום דכד אתו להאי עלמא עילויי בסכנתא שמה יקלקלו מעשיהם ויירדו ממדרגתם. ומשום הכי ניחא להו למיסבל כיסופא למיכל נהמא בלא פולחנא, וכן ניחא להו מלמדבק בדרג' עילאי בצרור החיים, וסגי להו בהאי דרגא תחת כסא הכבוד, מלמיתי בהאי עלמא לעילויי גרמיהון בסכנתא, ובהכי אתי ע"כ אתה נוצר כפשוטה.

והנה הנפש מתגעגעת תמיד לעשות רצון יוצרה, וכשרואה שאין האדם עושה רצונו ית' ח"ו אזי היא מתגעגעת י"מאוד לחזור לשרשה, ומתחלת להמשיך עצמה להסתלק מגוף האדם, כנ"ל כיון שלא מסתכל על התכלית, למה לו חיים. ומוזה נחלה האדם, בייסורי הגוף/ט' על ידי שנחלש כח הנפש, ע"י שממשכת עצמה ממנו מחמת שאין ממלא רצונה, כי היא רוצה רק שיעשה רצון המקום ב"ה :

ומה שהאדם חוזר לבריאותו^{כא} (לפעמים/כב) על ידי רפואות, האמת היא שלא הרפואות מרפאות אלא הוא מחמת שהנפש רואה שזה האדם יכול לכוף עצמו לעשות היפך תאוותו ורגילותו. כי הוא מורגל באכילת לחם ושאר מאכלים, ועכשיו כופה תאוותו ומקבל רפואות וסמים מרים בשביל בריאותו. ומחמת שהנפש רואה שהוא יכול לכוף תאוותו בשביל איזה תכלית, דהיינו שמוצאת בו נקודה טובה שמכוחה חוזרת להאמין בו (ועי"ז בעצמו גם הוא עולה מדרגה כמבואר בתורה רפב/כג) ע"כ היא חוזרת אליו, כי היא מצפה שיכוף תאוותו בשביל התכלית האמיתית, לעשות רצון יוצרו ית' : נמצא קמ"ל רבנו כאן שאם מעיקרא יתגבר האדם על תאוותו ובעיקר בתאוות אכילה אזי לא יחלה כלל כי הנפש תאמין בו עוד לפני שיחלה ולא תהיה ממשכת עצמה לצאת ממנו. ואם כבר נעשה חולה יזכה להתרפא ע"י שיסבול את ייסורי החולי באהבה ועי"ז תחזור אליו נפשו כמבואר כאן. ומסתמא עצה טובה היא לעזור לנפש ללמוד עליו זכות, ע"י שגם בעצמו ילמד על עצמו זכות ע"י נקודה טובה שימצא בעצמו, וכמבואר בתורה רפב לענין כיצד לא ליפול לעצבות.

עד כאן ביאור חברותא לתורה רסח

שמעתי שהדבורים יש להם מזון מיוחד שנותנים לדבורה אחת, שע"ז היא נעשית מלכה, ונקרא דבש מלכות, ואינו כדבש רגיל שמותר כיון שאינן ממצות אותו מגופן, אלא דבש מלכות אסור כי ממצות אותו מגופן, ואעפ"כ מתירין לחולה ליקח מזה, כיון שהוא בעצמו א"א לאכול אותו מרוב מרירותו, ואוכלים מעט ממנו בהרבה דבש רגיל, ומותר כיון שנותן טעם לפגם. כך שמעתי, ולפ"ז נפלא שרואים שכדי להיות מלך צריך להיות ניזון ממאכל מר ולעזוב את הערב, ובוה ממש משתנה גם הגוף, ונעשה גוף של מלך, כמו שרואים שמלכת הדבורים גדולה מסתם דבורה.

^ט מתדצו - מאד

^ט עיין תורה רנ - דע שכל מיני צער וכל היסורים אינם רק מחסרון הדעת, כי מי שיש לו דעת ויודע שהכל בהשגחה מהשם יתברך, אין לו שום יסורין, ואינו מרגיש שום צער, כי "ה' נתן וה' לקח" (איוב א). ואף על פי שיש יסורין שבהכרח מרגישים אותם, כגון היסורים שבאים מחמת ההרפכה, כמו יסורים שיש מיציאת הנשמה מן הגוף, והם יסורי החולה שבאים מחמת שמתחלת הנשמה להתפשט מן הגוף, ומחמת שנקשרה הנשמה בהגוף בקשר אמיץ וחקק, על כן בהכרח מרגיש היסורים בעת הפרוד, אף על פי כן היסורים קלים מאד ונוחים להתקבל בעת שיודע בדעת ברור שהכל בהשגחה מהשם יתברך, ומכל שכן שאר מיני צער ויסורין שאין מרגישים כלל בשיש לו דעת כנ"ל, ועקר הצער מהיסורין, הוא מחמת שנוטלין ממנו הדעת כדי שירגיש היסורין:

² בדפדפיר ותולד - הוא, ומתולד - הוא (בתקפא גיטין מחוק ולא ברור ובברגר היא)

^{כא} גם בדפדפיר ותולד - לבריאותו, ומתולד - לבריאותו

^{כב} בלקוטי עצות בתרא של הטשערינער רב כתב בערך רפואה אות ג' - מה שהאדם חוזר לבריאותו לפעמים על ידי רפואות, הוא מחמת שהנפש רואה שזה האדם יכול לכוף עצמו ולשבור תאוותו ורצונו ולקבל סמים מרים בשביל בריאותו ורפואתו, על כן הוא מצפה שיכף תאוותו בשביל התכלית האמיתית לעשות רצון יוצרו, ועל כן היא חוזרת אליו עד שנתרפא וחוזר לבריאותו על ידי זה, עין פנים.

ובקיצור לק"מ השלם השמיט תיבת לפעמים, וצ"ע מדוע שינה המסדר של הקיצור השלם מלשוננו שהרי דרכו היתה לחבר בקיצור השלם ג' ספרים לק"ע של מוהר"ת ולק"ע בתרא וקיצור הישן של מוהר"ת. והוא בחר להעתיק לשון התורה משמע סבר שתמיד זו הסיבה ולא רק לפעמים וצ"ע.

^{כג} צ"ע האם דווקא אדם אחר שמלמד זכות מועיל להעלות את חברו דרגה או גם הנפש שלו והנה רבנו אומר בפירוש שגם האדם בעצמו צריך ללמד על עצמו זכות כמבואר שם בתורה רפב.